

MEDIJSKA PISMENOST

Program za sticanje

temeljnih kompetencija

ILIJA MUSA • LEJLA TURČILO • JELENA ĆURGUZ

MEDIJSKA PISMENOST
PROGRAM ZA STICANJE
TEMELJNIH KOMPETENCIJA

UVOD

Kako bi se u Bosni i Hercegovini podigao nivo medijske pismenosti, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje Bosne i Hercegovine je u okviru ERASMUS+ programa EPAL (Elektronska platforma za obrazovanje odraslih u Evropi), sufinansiranog sredstvima Evropske unije, zajedno s partnerima iz Republike Hrvatske, Srbije, Slovenije i Crne Gore realizirala aktivnosti izrade *Programa za sticanje temeljnih kompetencija medijske pismenosti*.

Program sticanja temeljnih kompetencija iz područja medijske pismenosti izrađen je s ciljem:

- obrazovanja za demokratsko društvo;
- stvaranja uvjeta za jačanje sposobnosti recepcije medijskih sadržaja, njihove analize i kritičkog promišljanja;
- unapređenja funkcionalne medijske pismenosti;
- razvoja spremnosti pojedinca za aktivno razumijevanje načina kreiranja javnog mnijenja putem medija.

Ovim programom definiraju se minimalni ishodi učenja ostvareni pohađanjem i uspješnim završavanjem *Programa* kako bi polaznici stekli kompetencije potrebne za jačanje sposobnosti recepcije medijskih sadržaja, njihove analize i kritičkog promišljanja, kao i samostalnog kreiranja medijskih sadržaja i njihove distribucije.

Sadržaj Programa zasniva se na preporukama iz zajedničkog dokumenta „Okvir kompetencija medijske pismenosti“, koji su izradili predstavnici državnih službi za podršku NSS EPAL zajedno sa stručnjacima s područja medijske pismenosti.

Ilija Musa

OPĆE INFORMACIJE O PROGRAMU

Naziv programa	Program za sticanje ključnih kompetencija medijske pismenosti
Bodovi (ECVET)	3 ECVET
OKVIR KOMPETENCIJA MEDIJSKE PISMENOSTI	
Uvjeti sticanja programa (završetka programa)	Stečena 3 ECVET boda Polazniku se nakon uspješne provjere izdaje Potvrda provoditelja
Trajanje i načini izvođenja nastave	Program se provodi redovnom nastavom u trajanju od 75 sati, uz mogućnost izvođenja programa na daljinu u realnom vremenu (online). Ishodi učenja ostvaruju se dijelom vođenim procesom učenja i podučavanja u trajanju od 45 sati, a dijelom samostalnim aktivnostima polaznika u trajanju od 30 sati. Ukupno 75 sati.
Materijalni uvjeti i okruženje za učenje koji su potrebni za izvođenje programa	Za izvođenje programa potrebni su: projektor, računar za nastavnika s pristupom internetu i obezbijeđen računar za svakog polaznika s internetskom vezom i programskom podrškom.
Kompetencije koje polaznik stiče programom:	<ul style="list-style-type: none"> - koristi module medijske pismenosti potrebne za kritičko čitanje i preispitivanje medijskih poruka - razvija svijest o uticaju medijskih sadržaja na oblikovanje stavova i vrijednosti - razumije razliku između slobode govora i govora mržnje - preispituje granice slobode govora - razlikuje slobodu govora od medijskih sloboda - prepoznaje stereotipe - prepoznaje dezinformacije - razlikuje vrste dezinformacija - funkcionalno koristi savremene medije i zaštitu privatnosti podataka.
Preporučeni načini praćenja kvaliteta i uspješnosti izvedbe programa	U procesu praćenja kvaliteta i uspješnosti izvođenja programa obrazovanja primjenjuju se sljedeće aktivnosti: Postupci vrednovanja usmjereni su na praćenje i provjeru postignuća prema ishodima učenja. Ono se provodi usmenim provjerama stečenih vještina polaznika, projektnim i problemskim zadacima.

STRUKTURA PROGRAMA

Redni broj	NAZIV MODULA	POPIS ISHODA UČENJA	BROJ SATI		
			Nastava	Samostalni rad	Ukupno
1.	Kritičko čitanje i analiza medijskih poruka	Poznavanje ključnih pojmova u vezi s medijima, medijskim porukama i medijskim sadržajima; Sposobnost kritičke analize medijski posredovane informacije - Sposobnost kritičkog čitanja i analize medijskih sadržaja	9	6	15
2.	Karakteristike savremenih medija, privatnost i zaštita podataka na mreži	Poznavanje ključnih pojmova u vezi s medijima, medijskim karakteristikama, privatnosti i ličnim podacima - Prepoznavanje karakteristika medija i načina zaštite ličnih informacija u medijskim objavama - Samostalno biranje i korištenje medijskih sadržaja u skladu s vlastitim potrebama i zaštita ličnih informacija pri objavljivanju medijskih sadržaja	9	6	15
3.	Uloga medija u formiranju ličnih i društvenih vrijednosti	- Poznavanje uloge medija kao jednog od činilaca u procesu usvajanja ličnih i društvenih vrijednosti - Razlikovanje uticaja na medijske sadržaje - Sposobnost objašnjavanja mogućih uticaja medija na ljude - Poznavanje vrijednosti koje štite etički kodeksi u novinarstvu i drugim medijskim sadržajima - Uočavanje vrijednosti utkanih u konkretne medijske sadržaje - Prepoznavanje propagandne tehnike u medijskim porukama - Uočavanje nepoštivanja etičkih kodeksa u medijskim sadržajima	9	6	15
4.	Sloboda govora i govor mržnje	Poznavanje ključnih pojmova u vezi sa slobodom govora, medijskim slobodama, neprimjerenim govorom i govorom mržnje - Prepoznavanje elemenata govora mržnje i neprimjerenih vrsta govora kojima se vrijeđaju ljudsko dostojanstvo, ugled, čast, privatnost i ostala zagarantovana lična dobra - Upotreba načela slobode govora u skladu sa savremenim civilizacijskim stečevinama	9	6	15

5.	Manipulacija, dezinformacije i stereotipi	Poznavanje ključnih pojmova u vezi s manipulacijom, dezinformacijama i stereotipima - Sposobnost prepoznavanja manipulacije, dezinformacije i stereotipa u medijskim sadržajima - Kompetencije kritičke interpretacije medijskih sadržaja	9	6	15
			45	30	75

NAZIV MODULA	KRITIČKO ČITANJE I ANALIZA MEDIJSKIH PORUKA	
Kvalifikacije nastavnika koji učestvuju u izvođenju modula	Završeno formalno obrazovanje iz pedagoških disciplina Stečeno obrazovanje iz oblasti medijske pismenosti (formalno ili neformalno)	
Način sticanja ishoda učenja	Vođeno učenje (predavanja, radionice, diskusije) 60% Samostalan rad polaznika 40%	
Cilj (ciljevi) modula:	Proširiti i nadgraditi (sa)znanja polaznika o načinima na koje se može doći do kvalitetnih, pouzdanih i upotrebljivih informacija u savremenom dobu. Ključni cilj je osvješćivanje kritičke misli kod polaznika, kako bi se oni osnažili da u kritičkom ključu čitaju i preispituju informacije koje su im na raspolaganju. Kritičko čitanje podrazumijeva dijalog s medijskim sadržajem, u kojem se preispituje sam sadržaj, ono što je u njemu iskazano, ali i ono što je izostavljeno, tekst, podtekst i kontekst. Istovremeno, korisnik medijskog sadržaja preispituje i lične stavove, mišljenje i (potencijalne) predrasude.	
Ključni pojmovi/nastavne cjeline	Mediji i način na koji ih koristimo: tradicionalni i online/digitalni mediji Vjerodostojnost medija: šta neki medij čini vjerodostojnim Medijske poruke: informativno, redundantno; denotativno, konotativno u porukama SW u analizi medijskih poruka Kako razumjeti ono što je izostavljeno i zašto je to važno?	
Ishodi učenja:	Znanje: Polaznik će: znati ključne pojmove u vezi s medijima, medijskim porukama i medijskim sadržajima Vještine: Polaznik će: - moći kritički analizirati medijski posredovane informacije Kompetencije: Kompetencije kritičkog čitanja i analize medijskih sadržaja	
Metode izvođenja modula:	Interaktivna predavanja Diskusije Radionice + Samostalni rad	
Literatura:	Kokotović, D. (2007.) <i>Društvo i medijski izazovi</i> . Novi Sad Reljić, S. (2018). <i>Bukvar medijske pismenosti</i> . Univerzitet u Beogradu, Beograd Turčilo L, Osmić A, Žiga J. (2016). <i>Mladi, politika i mediji: priručnik za razvoj političke i medijske pismenosti mladih</i> . FES, Sarajevo: https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/14153.pdf Turčilo L. (2017) <i>Pogledi o medijima i društvu</i> . Sarajevo: Vlastita naklada Turčilo L, Buljubašić B. (2020). <i>Medijska stvarnost – eseji o savremenom korištenju medija u BiH</i> . Sarajevo: FPN: https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2020/02/MEDIJSKA-STVARNOST-Eseji-o-koris%CC%8Ctenju-medija-u-BiH_WEB-1.pdf Vajzović E, Hibert M, Turčilo L, Vučetić V, Silajdžić L. (2021). <i>Medijska i informacijska pismenost: dizajn učenja za digitalno doba</i> . Sarajevo: FPN: https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/04/MEDIJSKA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-DIZAJN-UCENJA-ZA-DIGITALNO-DOBA_e-izdanje-1.pdf	

NAZIV MODULA	KARAKTERISTIKE SAVREMENIH MEDIJA, PRIVATNOST I ZAŠTITA PODATAKA NA MREŽI
Kvalifikacije nastavnika koji učestvuju u izvođenju modula	Završeno formalno obrazovanje iz pedagoških disciplina Stečeno obrazovanje iz područja medijske pismenosti (formalno ili neformalno)
Način sticanja ishoda učenja	Vođeno učenje (predavanja, radionice, diskusije) 60% Samostalan rad polaznika 40%
Cilj (ciljevi) modula:	Podići nivo znanja polaznika o karakteristikama savremenih medija s ciljem njihove adekvatne upotrebe i dostizanja maksimalnih učinaka prema zahtjevima medijskih recipijenata uz osiguravanje maksimalnog nivoa zaštite privatnosti i ličnih podataka na mreži.
Ključni pojmovi/nastavne cjeline	Karakteristike savremenih medija – specifičnosti tradicionalnih i online/digitalnih medija Utjecaji medija na različite dobne grupe korisnika Privatnost i moguća ugrožavanja privatnosti pojedinca kroz medijske sadržaje Zaštita ličnih podataka u online okruženju
Ishodi učenja:	Znanje: Polaznik će: znati ključne pojmove u vezi s medijima, medijskim karakteristikama, privatnosti i ličnim podacima Vještine: Polaznik će: - prepoznavati karakteristike medija i načine zaštite ličnih informacija u medijskim objavama Kompetencije: Polaznik će: - birati i koristiti medijske sadržaje u skladu s vlastitim potrebama i štiti lične informacije pri objavljivanju medijskih sadržaja
Metode izvođenja modula:	Interaktivna predavanja Diskusije Radionice + Samostalni rad
Literatura:	Kunczik, M., i Zipfel, A. (2006). <i>Uvod u znanost o medijima i komunikologiju</i> . Zagreb: Fondacija Friedrich Ebert. (https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/04582.pdf) (odabrana poglavlja) McLuhan, M. (2008). <i>Razumijevanje medija – mediji kao čovjekovi proizvođači</i> . Zagreb: Golden marketing. (https://monoskop.org/images/1/15/McLuhan_Marshall_Razumijevanje_medija.pdf) (odabrana poglavlja) Musa, I., <i>Medijsko pravo – sloboda izražavanja u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj</i> , Školska naklada, Mostar, 2017. (odabrana poglavlja) Vajzović E., Hibert M., Turčilo L., Vučetić V., Silajdžić L. (2021). <i>Medijska i informacijska pismenost: dizajn učenja za digitalno doba</i> . Sarajevo: FPN: (https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/04/MEDIJSKA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-DIZAJN-UCENJA-ZA-DIGITALNO-DOBA_e-izdanje-1.pdf) (odabrana poglavlja)

NAZIV MODULA	ULOGA MEDIJA U FORMIRANJU LIČNIH I DRUŠTVENIH VRIJEDNOSTI
Kvalifikacije nastavnika koji učestvuju u realizaciji nastave	Završeno formalno obrazovanje iz pedagoških disciplina Stečeno obrazovanje iz oblasti medijske pismenosti (formalno ili neformalno)
Način izvođenja nastave	Vođeno učenje (predavanja, radionice, diskusije) 60% Samostalan rad polaznika 40%
Cilj (opis) modula	Cilj ove nastavne jedinice jeste da ukaže na razlike u usvajanju vrijednosti u predindustrijskim i industrijskim društvima iz komunikativnog ugla, kao i na to kako različite vrijednosti mogu eksplicitno ili implicitno biti izražene u starim i novim medijima (knjige, novine, muzika, radio, televizija, film, mobilni telefon, internet – društveni mediji i portali i dr.). Razmatrat će se vrijednosti u medijskom sadržaju (informativni, obrazovni, zabavni, reklamni i dr.), kao i vrijednosti koje podstiče sama tehnološka priroda medija (npr. trajanje sadržaja; količina dostupnog sadržaja; osobine govora, muzike, teksta i (pokretne) slike). Polaznici će se upoznati s najvažnijim teorijama o uticaju na medije i o uticaju medija na ljude, propagandnim tehnikama, kao i s primjerima etičkih kodeksa i drugih propisa kojima se štite određene vrijednosti (dostojanstvo, privatnost, istina, sloboda izražavanja, pretpostavka nevinosti, dobrobit djece i sl.).
Ključni pojmovi/ nastavne cjeline	<ol style="list-style-type: none"> 1. Načini odgoja, učenja, informiranja, druženja i zabavljanja u predindustrijskim (usmenim) društvima i (post)industrijskim društvima; izvori i primjeri vrijednosti utkanih u neku pjesmu, predanje, knjigu, vijest, emisiju, sportski prijenos, fotografiju, film, seriju, reklamu, ličnu objavu 2. Ko i kako utiče na medijske sadržaje (politička ekonomija masovnih medija – model propagande; kritička teorija) 3. Kako mediji utiču na ljude (teorija postavljanja dnevnog reda i uokvirivanja; teorija kultivacije; medijska ekologija) 4. Propaganda i pojedine propagandne tehnike 5. Etički kodeksi i drugi propisi koji se odnose na vrijednosti u medijima
Ishodi učenja	<p>Znanja</p> <p>Polaznici:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poznaju ulogu medija kao jednog od činilaca u procesu usvajanja ličnih i društvenih vrijednosti 2. Znaju navesti različite uticaje na medijske sadržaje 3. Znaju objasniti moguće uticaje medija na ljude 4. Poznaju vrijednosti koje štite etički kodeksi u novinarstvu i drugim medijskim sadržajima <p>Vještine</p> <p>Polaznici:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uočavaju vrijednosti utkane u konkretne medijske sadržaje 2. Prepoznaju propagandne tehnike u medijskim porukama

	3. Uočavaju nepoštovanje etičkih kodeksa u medijskim sadržajima
Metode izvođenja nastave	<p>Predavanja Diskusije Radionice + Samostalni rad</p>
Literatura	<p>Naučni i stručni izvori: Bogdanić, A. (2016). Razmatranje novinarskog diskursa i teorije medija: uvod u teoriju novinarosti. Banja Luka: Komunikološki koledž u Banjaluci. Griffin, E. (2012). A first look at communication theory (8. izd.). New York, NY: McGraw-Hill. (ili neko drugo izdanje) i sajt https://www.afirstlook.com Kunczik, M., i Zipfel, A. (2006). Uvod u znanost o medijima i komunikologiju. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert. (https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/04582.pdf) McLuhan, M. (2008). Razumijevanje medija – mediji kao čovjekovi proizvođači. Zagreb: Golden marketing. (https://monoskop.org/images/1/15/McLuhan_Marshall_Razumijevanje_medija.pdf) Propisi: Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine. (2015). Kodeks o audiovizuelnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija. (http://cra.ba/sr/pravila-kodeksi-i-smjernice/kodeksi-i-smjernice) Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine. (2015). Kodeks o komercijalnim komunikacijama. (http://cra.ba/sr/pravila-kodeksi-i-smjernice/kodeksi-i-smjernice) Vijeće za štampu i online medije u Bosni i Hercegovini. (1999-2021). Kodeks za štampare i online medije BiH. (https://vzs.ba/kodeks-za-stampare-i-online-medije-bih/) Ostalo: Primjeri medijskih sadržaja koje pronade i pripremi nastavnik</p>

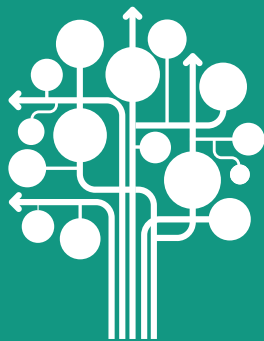
NAZIV MODULA	SLOBODA GOVORA I GOVOR MRŽNJE	
Kvalifikacije nastavnika koji učestvuju u izvođenju modula	Završeno formalno obrazovanje iz pedagoških disciplina Stečeno obrazovanje iz područja medijske pismenosti (formalno ili neformalno)	
Način sticanja ishoda učenja	Vođeno učenje (predavanja, radionice, diskusije) 60% Samostalan rad polaznika 40%	
Cilj (ciljevi) modula:	Podići nivo znanja polaznika o slobodi izražavanja kao jednom od temeljnih ljudskih prava koje uključuje pravo na traženje, primanje i širenje informacija različitim sredstvima u koja spadaju i mediji. Kako bi se sloboda izražavanja koristila na primjeren način, polaznici će se upoznati s temama zaštite ljudskog dostojanstva, časti i ugleda koja su najčešće povrijeđena dobra prokaračivanjem dopuštenih granica slobode izražavanja, a posebno će se obraditi različite vrste neprimjerenih vrsta govora i govora mržnje kao specifične kategorije kojom se vrijeđaju temeljni ljudski kvalitete grupe ili pojedinca zbog njihove pripadnosti određenoj manjinskoj grupi.	
Gljučni pojmovi/nastavne cjeline	Sloboda izražavanja u evropskom zakonodavstvu Granice slobode izražavanja Medijska prava i slobode Neprimjeren govor i govor mržnje	
Ishodi učenja:	<p>Znanje: Polaznik će: znati ključne pojmove u vezi sa slobodom govora, medijskom slobodom, neprimjerenim govorom i govorom mržnje</p> <p>Vještine: Polaznik će: - prepoznavati elemente govora mržnje i neprimjerenih vrsta govora kojima se vrijeđaju ljudsko dostojanstvo, ugled, čast, privatnost i ostala zagarantovana lična dobra</p> <p>Kompetencije: Polaznik će: - koristiti načela slobode govora u skladu sa savremenim civilizacijskim stečevinama tako što svojim izražavanjem neće vrijeđati prava i interese trećih osoba i zaštićenih dobara</p>	
Metode izvođenja modula:	Interaktivna predavanja Diskusije Radionice + Samostalni rad	
Literatura:	<p>Kodeks o programskim sadržajima, RAK (https://rak.ba/hr/articles/8242)</p> <p>Kunczik, M., i Zipfel, A. (2006). <i>Uvod u znanost o medijima i komunikologiju</i>. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert. (https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/04582.pdf) (odabrana poglavlja)</p> <p>McLuhan, M. (2008). <i>Razumijevanje medija – mediji kao čovjekovi produžeci</i>. Zagreb: Golden marketing. (https://monoskop.org/images/1/15/McLuhan_Marshall_Razumijevanje_medija.pdf) (odabrana poglavlja)</p> <p>Musa, I., <i>Medijsko pravo – sloboda izražavanja u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj</i>, Školska naklada, Mostar, 2017. (odabrana poglavlja)</p> <p>Pravilo 95/2023 o pružanju audiovizualnih medijskih usluga, RAK (https://rak.ba/hr/articles/8243)</p>	

NAZIV MODULA	MANIPULACIJA, DEZINFORMACIJE I STEREOTIPI
Kvalifikacije nastavnika koji učestvuju u izvođenju modula	Završeno formalno obrazovanje iz pedagoških disciplina Stečeno obrazovanje iz oblasti medijske pismenosti (formalno ili neformalno)
Način sticanja ishoda učenja	Vođeno učenje (predavanja, radionice, diskusije) 60% Samostalan rad polaznika 40%
Cilj (ciljevi) modula:	Proširiti i nadgraditi (sa)znanja polaznika o načinima na koje se danas dezinformacije šire u tradicionalnim i online medijima, te načinima na koje se vrši manipulacija putem medijskih sadržaja. Upoznati polaznike s medijskim kreiranjem stvarnosti i načinom na koji individualni i društveni stereotipi i predrasude mogu uticati na medijsku stvarnost i percepciju javnosti
Ključni pojmovi/nastavne cjeline	Medijska stvarnost i stvarni život: sličnosti i razlike Stereotipi i predrasude u medijima Dezinformacije, misinformacije i malinformacije Društvo postistine kao društvo današnjice Kako se odbraniti?
Ishodi učenja:	Znanje: Polaznik će: znati ključne pojmove u vezi s manipulacijom, dezinformacijama i stereotipima Vještine: Polaznik će: - biti sposoban prepoznati manipulaciju, dezinformacije i stereotipe u medijskim sadržajima Kompetencije: Kompetencije kritičke interpretacije medijskih sadržaja
Metode izvođenja modula:	Interaktivna predavanja Diskusije Radionice + Samostalni rad
Literatura:	Knežević, V. (2006), <i>Spin doktori – medijski manipulatori</i> , Littera, Banja Luka Turčilo L. Buljubašić B. (2018). <i>Alternativne činjenice i postistina u BiH: ko zaista kreira agendu medija</i> . Sarajevo: IMEP: https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/10/ko-stvarno-kreira-agendu-medija_BHS.pdf Vajzović E., Hibert M., Turčilo L., Vučetić V., Silajdžić L. (2021). <i>Medijska i informacijska pismenost: dizajn učenja za digitalno doba</i> . Sarajevo: FPN: https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/04/MEDIJSKA-I-INFORMACIJSKA-PISMENOST-DIZAJN-UCENJA-ZA-DIGITALNO-DOBA_e-izdanje-1.pdf Sajt Medijska pismenost.ba: https://medijskapismenost.ba/hr/sto-su-dezinformacije/

UVJETI ZA IZVOĐENJE PROGRAMA OBRAZOVANJA IZ MEDIJSKE PISMENOSTI

Za izvođenje programa obrazovanja iz medijske pismenosti potrebni su:

- učionica za rad u malim grupama (do 20 polaznika),
- tabla za pisanje,
- računar s pristupom internetu za nastavnika,
- projektor,
- računar ili umreženi telefon s pristupom internetu za svakog polaznika,
- štampani materijali koje pripremi nastavnik za svakog polaznika (odlomci iz literature, primjeri medijskih sadržaja, vježbe).

Erasmus+

Obogaćuje živote, širi vidike.

www.aposo.gov.ba

www.facebook.com/EPALE.ba